

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. URL. : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.
2. Хрідочкін А. В. Вітчизняний досвід та перспективи публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика». 2018. 468 с.
3. Яра О.С., Макаренко В.В. Фізична особа – суб'єкт підприємницької діяльності як суб'єкт адміністративної відповідальності у сфері порушення прав інтелектуальної власності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право*. 2015. Вип. 232. С. 120–127.
4. Світличний О.П. До питання встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності юридичних осіб за порушення прав інтелектуальної власності. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право*. 2014. Вип. 197 (1). С. 163–169.

КОНСТРУКТИВНА КРИТИКА ОКРЕМИХ ПОЛОЖЕНЬ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ НАУКОВО-ОСВІТНЬОГО ПРАВА)

Цимбалюк В. С.

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

Визначення, як актуальної теми, формування стратегії розвитку вищої освіти має важливе значення для подальшого існування державності України: залишатися їй джерелом дешевої «високоінтелектуальної» робочої сили для інших країн-лідерів у світі; чи бути у їх числі рівноправним партнером.

Мета цієї публікації – висвітлення окремих результатів дослідження у контексті проблематики науково-освітнього права з екстраполяцією на конструктивну критику щодо напрацювань проекту Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки (далі – Стратегія) [1].

Враховуючи обмеження щодо викладення матеріалів дослідження акцентовано увагу на окремих проблемах. Дотичні результати дослідження знайшли відображення у ряді публікацій, у контексті інформаційного права та у його складі, такої його підгалузі як науково-освітнє право [2, с. 8].

Дослідження свідчать, що серед реалій держав-лідерів світу, зокрема G7, є обов'язковий атрибут їх могутності, економічного добробуту, а звідси і національної безпеки – рівень розвитку в них різних галузей науки. Від неї визначається зміст вищої освіти, через яку і реалізуються інновації у промисловість, інші галузі суспільного життя та державного управління.

Міжнародний аспект науки та вищої освіти визначається тим, що вони є сферою транснаціональної економіки, зокрема у такому її сегменті, за класифікацією ВТО (СОТ), як міжнародна торгівля послугами. Ознакою вищої освіти у міждержавних економічних відносинах, у тому числі надання освітніх послуг іноземцям, є те, що вона вважається не тільки найрентабельнішим, найекологічнішим вкладенням інвестицій, що дають великі надприбутки, але й сприяттям впливу культурного середовища однієї країни на інші, зокрема на ті, які знаходяться у фазі трансформації чи становлення державності, вибору їх цивілізаційного вектору для подальшого існування.

Враховуючи зазначене, науково-освітня галузь у міжнародних відносинах має тенденцію до великої конкуренції між державами. При цьому така конкуренція має ознаки жорсткості, з бажанням одних держав здобути будь-яким чином лідерство над іншими у науково-освітній сфері. У хід йде переважно, так звана, «м'яка сила» – інформаційні впливи, у тому числі насаджування у громадській думці, що саме у них (перших країнах) наука та освіта кращі ніж у так званих, других та третіх країнах.

За таких умов вирішується у комплексі державна політика, так званої, «інтелектуальної селекції». У наукових джерелах констатується, що приблизно лише 2 - 2,5% людей, серед населення буд-якої країни, мають здатність до творчості, підприємництва, а ще менше наділені природними якостями геніїв, талантів. Через науково-освітню сферу здійснюється відбір таких з інших країн до своїх, зокрема шляхом залученням у свою країну на навчання іноземців, а вже потім і на роботу, і проживання. Таким чином збільшується інтелектуальний потенціал розвитку своєї держави з відносно мінімальними економічними затратами. У ході такої інтелектуальної селекції відбираються найталановитіші, найгеніальніші творці. Ті із іноземців, що не мають таких природних здібностей, але проявили себе як талановиті відтворювачі, також залишаються у країні для підтримання, або підвищення рівня ефективності суспільної економіки. Ну а ті, хто не

проявив себе як творці чи сумлінні розумні відтворювачі, відправляються назад, у країну їх походження у статусі, так званих умовно, «агентів впливу». Після відповідної підготовки останнім створюються, через різні можливості, входження у органи державної влади їх країни під, так званою умовно, назвою «агенти змін». Там вони насаджують, так званий «культурний вплив» країни, де вони отримали відповідної якості освіту і створюють умови для проведення більш витонченішої подальшої інтелектуальної селекції для наступної, так званої, «міграції мізків» за кордон. При цьому, під різними гаслами «реформ» такі агенти змін, свідомо чи несвідомо, реалізують стратегію керованого хаосу у своїй країні, у тому числі через постійне внесення великої кількості різних змін в організацію державного управління та нормативно-правові акти. На прикладі, в Україні можна спостерігати до чого нині приводять такі «реформи», зокрема й під гаслами «євроінтеграції», «інтернаціоналізації» науки та освіти тощо.

Україна завжди, історично має великий науково-освітній потенціал, вона відноситься до числа країн, які, поки що, мають велику кількість наукових, освітніх, науково-освітніх формувань вчених різного спрямування. Проте це, після інтелектуальної селекції на користь інших країн не визначається на добробуті суспільства, держави. Україна, за загальними результатами різних псевдореформ, визнана найбіднішою країною Європи і рухається до числа найбідніших країн світу. При цьому від «агентів змін» лунають гасла, що їх реформи спрямовані на віддачу у далекій перспективі у часі.

За часи новітньої державності України було прийнято велику сукупність нормативно-правових актів щодо науково-освітньої сфери, у тому числі на рівні законодавства, що нині мають ознаки еkleктичного мавпування. При цьому, на рівні підзаконних нормативно-правових актів продукується також, так звані, «квазі» нормативно-правові акти у назві яких є такі поняття як: «стратегія», «доктрина», «концепція», «програма» тощо. Однак життя засвідчило, що публічно-правова зарегульованість науково-освітньої сфери якраз і не гарантує належного її функціонування, а навпаки – веде її до руїни.

Щодо сутності юридично писаних і не писаних стратегій розвитку вищої освіти у сучасному світі визначаються такі дві їх парадигми:

Перша. У багатьох країнах (переважно, так званого «третього світу», до яких відноситься нині й Україна) реалізується стратегія екстенсивного розвитку науково-освітньої сфери, що була сформована ще за часів становлення та розвитку великої індустріалізації (кінець XIX, початок XX століть): масове продукування переважно «стандартних» кадрів відтворювачів для підтримки промислового виробництва, а також для державного управління. При цьому вважалося, що «ста-

тистична» невелика кількість творців чогось нового все рівно, на якомусь їх життєвому етапі, проб'юються самі із маси «стандартизованих» в освіті відтворювачів і поза системою вищої освіти.

Друга. Нині, зокрема у країна – світових лідерах, реалізується стратегія інноваційне орієнтованої вищої освіти, що спрямована на індивідуальний, штучний розвиток можливостей творців, геніїв, підприємців, тих, хто може виходити за «стандарт» потреб та інтересів роботодавців у традиційній промисловості, старого бізнесу та державного управління тощо.

Аналіз історії розвитку публічної складової науково-освітнього права нинішньої, незалежної України дозволив сформулювати такі загальні висновки:

1. Не є конструктивним визначати для Уряду України, на рівні підзаконного нормативно-правового акту, якусь стратегію більше ніж на час каденції тих органів влади, які його формують. Наступники можуть потім просто ігнорувати реалізацію такої стратегії.

2. З точки зору науки державного управління викликає ентропію (невизначеність) що у Стратегії визначаються декілька стратегій (під назвою «стратегічні цілі»). При цьому, застосовується у їх назві такі бюрократичні (у негативному змісті цього слова) поняття, що можуть розумітися неоднозначно: «покращити», «удосконалення», «підвищення якості» і т.п.

3. У значенні купи «стратегічних цілей» Стратегії більше вважаються елементи тактики її реалізації, що дозволяє маніпулювати ними.

4. Із запропонованих «стратегічних цілей» у Стратегії має бути визначення у одному формулюванні її головне як мета-ціль. Ознаки її подані у «стратегічній цілі» під назвою «*Інтеграція науки, освіти та бізнесу для забезпечення економічного зростання країни*». Інші «стратегічні цілі» можна подати як щось супутне. А щоб те не плутати когнітивно із сутністю Стратегії, то умовно їх можна юридично формалізувати у значенні «стратегеми» (похідні, супутні цілі, як орієнтири для досягнення саме Стратегії).

Заключний висновок щодо запропонованого проекту Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки можна зробити такий: є потреба подальшого його обговорення у науково-освітньому середовищі, потім доопрацювання пропозицій робочою групою, щоб не було так, як було раніше: хотіли бистре як краще, а вийшло, як завжди, погане.

Література:

1. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. Проект. https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/STRATEGIYA_ROZVYTKU_VYSHCHOYI_OSVITY_V_UKRAYINI_PROYEKT

.pdf?fbclid=IwAR0DxcrNSe8YeZclfMV9s72ZT5zBvnsXjunmB6Lq3xUL_andsD4AaHiXQ614 на 10.10.2020 р.

2. Цимбалюк В. С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства. К. Освіта України. 2011. 426 с.

3. Цимбалюк В. С. Чи є Сократ науковцем і освітянином за публічним правом України. Публічне право. 2019. № 3 (35). С. 131–139.

4. Цимбалюк В. С. Окремі конституційно-правові засади модернізації науково-освітньої сфери в контексті євроінтеграції України. Літописець. Вип. 14. 2019. С.22-28. URL: http://eprints.zu.edu.ua/28640/1/Літописець_14.pdf

5. Цимбалюк В. С. Поєднання академічності та креативності в сучасній теорії права, у контексті науково-освітнього права. Публічне право. 2017. № 3 (27). С. 65–72.

6. Цимбалюк В. С. Взаємозв'язок інноваційного права з науково-освітнім правом. Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі. Зб. наук. статей за матеріалами V Міжнарод. наук.-практ. конф. ЖНАЕУ. Житомир. 2017. С.196–199.

7. Цимбалюк В. С. Науково-освітнє право України: методологічні, концептуальні, доктринальні положення до стратегії державної політики розвитку країни. Інформація і право. 2016. № 2 (17). С. 173–180.

8. Цимбалюк В. С. Науково-освітнє право як основа гуманітарного, а отже і економічного розвитку суспільства. Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри. Збірник мат. міжнарод. наук.-практ. конф. Кіровоград. КОД. 2016. С. 166–169.